

Landelijk Overleg Levertransplantatie (LOL)

JAARVERSLAG 2023

Leden:

Voorzitter	W. Polak, chirurg (Erasmus MC)
Secretaris	V.J. de Moulin - Lodder (NTS)
UMCG	V. de Meijer, chirurg J. Blokzijl, hepatoloog R. Scheenstra, kinderhepatoloog
LUMC	I. Alwayn, chirurg M. Coenraad, hepatoloog
Erasmus MC	C.M. den Hoed, hepatoloog

Algemeen

Personeel:

R. Porte is met zijn overstap van het UMCG naar het Erasmus MC per 1 januari 2023 geen LOL lid meer. Wel schuift hij op agenda aan als voorzitter van de LOL werkgroep Machineperfusie NL. V. de Meijer is per 1 januari 2023 toegetreden tot het LOL namens UMCG als opvolger van R. Porte. M. Coenraad was vanaf eind 2022 reeds aangesloten ter voorbereiding op het emeritaat van B. van Hoek. B. van Hoek heeft in februari afscheid genomen van het LOL. Vanaf die tijd is M. Coenraad formeel LOL lid namens LUMC.

Vergaderingen:

Het LOL is in 2023 drie keer bijeengewees voor een reguliere vergadering (februari, juni, oktober). De bijeenkomsten in februari en juni waren videoconferenties. De vergadering in oktober was voor het eerst sinds lange tijd een fysieke vergadering in Utrecht. Het live ontmoeten en vergaderen is door de LOL leden als meerwaarde bestempeld. In 2024 wil het LOL daarom kijken om 2 van de 3 vergaderingen fysiek te organiseren.

De LOL werkgroep 'Lever Machineperfusie NL' is tweemaal samengekomen (april, september). De hepatologen uit het LOL hebben in kleiner comité 4 keer extra vergaderd t.b.v. uitwerking van actiepunten uit en ter voorbereiding op besluitvorming in het LOL. Op specifieke onderwerpen is tevens in kleiner comité vergaderd (o.a. over kwaliteitsrapportage).

Documenten:

In het LOL zijn in 2023 diverse protocollen voor levertransplantatie, richtlijnen, studieprotocollen en overige beleidsdocumenten besproken. In de paragrafen hierna zal op onderdelen een toelichting volgen.

Soort document	Naam protocol/richtlijn/beleidsdocument
Protocol OLT	Criteria en werkwijze (N)SE's lever transplantatie
Nederlandse allocatieregels	Allocatieregels levers voor machineperfusie (NMP/NRP)
Externe rapportage	Rapport ex situ leverperfusie 2022
Modelprotocol Donatie	Donatie bij sepsis
Modelprotocol Donatie	Donatie bij hersentumoren
Studieprotocol	Onderzoeksvoorstel Verlengen Agonale Fase DCD donoren

Donatie

Het LOL heeft in de vergadering in juni 2023 met interesse kennisgenomen van de uitkomsten van het onderzoek van A. Kotsopoulos naar end of life care bij DCD donoren; iets wat op de agenda stond sinds 2022.

Het LOL heeft in reactie op de vraag van de voorzitter van het donatie overleg NTS-NVIC een voorstel tot wijziging van de contra-indicatie 'onbehandelbare sepsis met multi-orgaanfalen' voor orgaandonatie gedaan.

Het LOL heeft gesproken over de vraag aan de Orgaanadviescommissies om een verdere verduidelijking te geven bij welke hersentumoren donatie en transplantatie wel of niet mogelijk zijn, mede gezien nieuwe inzichten. Het LOL heeft daartoe de publicatie en vraag ingebracht bij de ELIAC en de Council of Europe. Het LOL hanteert voorlopig het standpunt dat dit case-by-case bekeken wordt en vooroverleg plaatsvindt tussen ODC en arts.

Het LOL heeft in 2023 uitvoerig gesproken over lever donatie na euthanasie (DCD-V donoren). Er zijn zorgen over de kwaliteit van deze levers en de uitkomsten na transplantatie. Om deze reden heeft het LOL besloten dat per 1 juli 2023 alle levers afkomstig van DCD-V donoren met NMP getest worden voor transplantatie. Het LOL beschouwt deze levers als medisch afgewezen voor directe transplantatie. Het LOL monitort de uitkomsten en heeft DCD-V donoren toegevoegd als jaarlijks te bespreken agendapunt.

Protocollen & richtlijnen

De indicatieprotocollen van het LOL zijn in de zomer van 2023 publiek toegankelijk gemaakt op de NTV website in samenwerking met de NTS.

In vervolg op de discussie in het LOL in 2022 over het al dan niet toevoegen van de Sintrom regel voor DOAC's/NOAC's is het gebruik van DOAC's een verplicht veld bij MELD aanvragen geworden in 2023. Dit is ingericht door ET. Het LOL heeft een afspraak gemaakt over de werkwijze. In het verlengde hiervan is tevens besloten dat de huidige praktijk bij de Vitamine K antagonisten wordt aangehouden.

De inhoudelijke criteria voor de (N)SE's (biliaire sepsis/refractaire ascites/hepatische encefalopathie/oncologisch) en de werkwijze bij (N)SE aanvragen zijn geformuleerd en vastgesteld. Er zijn afspraken gemaakt over de beoordelingstijd en het proces van aanvragen/audits voor (N)SE's en bij specifieke doelgroepen. Het LOL heeft besloten dat bij oncologische NSE aanvragen gekozen kan worden voor transplantatie als 2 van de 3 centra hiervoor kiezen. Er is geen unaniem oordeel van de 3 centra meer nodig.

ET heeft op verzoek van het LOL in het IT systeem ingebouwd dat de SE met audit bij een re-evaluatie automatisch goedgekeurd wordt.

HCC in niet-cirrotische lever is vast agendapunt geweest in 2023. Het LOL heeft besloten dat het HCC richtsnoer strikt gevolgd moet worden bij HCC in een niet-cirrotische lever en dat er daarnaast een protocol nodig is voor de andere patiëntgroepen. Hiermee zijn de drie hepatologen uit het LOL aan de slag gegaan en dit krijgt een vervolg in 2024. Er is een plan opgesteld voor de analyse en data verzameling. Gekeken wordt naar hoe deze patiënten behandeld zijn en de uitkomsten. De vraag die onderzocht wordt, is of er een reden is om aan deze patiënten levertransplantatie en exceptiepunten aan te bieden. Er wordt op dit onderwerp naar een publicatie toegewerkt.

De hepatologen van de drie centra zijn ook met elkaar om tafel gaan zitten om te spreken over het Hepatitis B protocol. Op basis van een HBV Protocol van het UMCG wordt gekeken hoe dit geactualiseerd kan worden.

In de oktober vergadering stond Levertransplantatie bij zeer ernstige alcoholische hepatitis op de agenda. Oud LOL lid A. van den Berg heeft een presentatie gegeven, die werd gevolgd door een inhoudelijke discussie. Er wordt een commissie/werkgroep gevormd o.l.v. de hepatologen uit de 3 centra om de indicatie verder te onderzoeken. Zitting hierin nemen de 3 hepatologen en 3 chirurgen uit het LOL plus hepatologen van buiten het LOL. Een eventueel publiek debat over deze indicatie is met de NTS besproken. Uitkomst is dat een publiek debat op dit moment te prematuur is.

Allocatie en logistiek

Ook in 2023 heeft het LOL weer frequent gesproken over de huidige allocatie van levers in Nederland o.b.v. de MELD score en de aanpassing naar een meer actueel model (Refit MELD-Na/MELD 3.0). Het LOL had in oktober 2022 besloten dat het allocatiesysteem van levers in Nederland aangepast dient te worden en heeft samen met de NTS ET gevraagd naar de mogelijkheden tot implementatie van Refit MELD-Na. ET heeft hierop aangegeven dat implementatie van Refit MELD-Na in 2023 niet mogelijk is. Het LOL is hier onttemd over. ET heeft tevens aangegeven dat het vanwege de IT implicaties niet mogelijk is om dit voor alleen Nederland aan te passen.

Tijdens de ET Spring Meeting in 2023 heeft de ELIAC een sessie gewijd aan de vernieuwing van MELD, waarbij meerdere modellen inhoudelijk vergeleken werden en de effecten op groepen als vrouwen, patiënten met lage natriumwaardes, kinderen, etc. besproken zijn. Doel was dat de ELIAC hiermee een wetenschappelijk onderbouwde keuze kon maken voor een nieuw allocatiealgoritme. LOL leden hebben deelgenomen aan deze spring meeting. In de ELIAC meeting op 8 mei is de afspraak gemaakt dat de ET landen op korte termijn overstappen op Refit MELD-Na. In de ELIAC vergadering in november is gesproken over een voorstel hoe de (N)SE's en pediatric MELD aan te passen. Dit is van invloed op hoe en wanneer Refit MELD-Na geïmplementeerd wordt. Het LOL wacht het voorstel van de ELIAC tot implementatie van Refit MELD-Na af. Het LOL maakt zich wel zorgen over de verwachte implementatieduur en wil graag dat alsnog gekeken wordt of de implementatie versneld kan worden in Nederland. Dit is bij de ELIAC ingebracht.

Parallel hieraan wordt in Nederland een analyse op MELD 3.0 gedaan. Voor de analyse van MELD 3.0 is een werkgroep gevormd door de drie hepatologen, aangevuld met deelnemers met specifieke expertise op het onderwerp (zoals B. Goudsmit). In 2024 worden de eerste uitkomsten van de analyse verwacht en wordt tevens gekeken of en hoe Nederland een rol kan spelen in de ontwikkelingen bij ET op dit terrein.

Begin 2023 zijn de allocatieregels bij perfusie (specifiek NMP en NRP), opgesteld in december 2022 in samenwerking met de NTS, ET en ODC's, formeel vastgesteld. De werkwijze van ET is per 1 januari 2023 aangepast, waarin de nieuwe functionaris OPTC ook een rol heeft. De eerste ervaringen met de OPTC's zijn in de werkgroep 'lever machineperfusie NL' en in het LOL besproken halverwege 2023.

Machine perfusie

De jaarrapportage ex situ leverperfusie over 2022 is opgesteld en besproken in de werkgroep 'Lever machineperfusie NL' en in mei 2023 ingediend bij VWS, het Zorginstituut NL en Zorgverzekeraars NL. De werkgroep en het LOL zijn tevreden over hoe dit proces gegaan is en ziet dit als voorbeeld van hoe data met elkaar gedeeld kan worden en welke rol de NTS kan spelen in het samenbrengen hiervan.

De (goede) resultaten van de DHOPE-PRO trial, uitgevoerd binnen het UMCG, zijn in de werkgroep gedeeld.

De pilot abdominale NRP in de regio West is in mei 2023 afgerond. Een evaluatieverslag is door Erasmus MC en LUMC ingediend bij VWS. In de zomer is een vergadering geweest met het Zorginstituut, waarbij ook de regio Oost aanwezig was. Het Zorginstituut gaf daarin aan niet voor 2024 met een reactie te kunnen komen en zodoende nog geen advies aan VWS kan geven of NRP vergoede zorg kan worden. In december is een nieuwe vergadering geweest en over de uitkomsten hieruit wordt in 2024 uitgebreid verder gesproken met elkaar (gericht op een vergelijkingsonderzoek perfusietechnieken waaronder aNRP).

In december 2022 zijn de allocatieregels en verdeling van de levers voor NMP en NRP op papier gezet. De uitwerking in flowcharts is in januari 2023 opgepakt en gecommuniceerd aan betrokken stakeholders (ODC's, ET). Hiermee is direct onduidelijkheid over de levers van donoren van 60 jaar weggenomen door te spreken over de doelgroep "DCD 61 jaar en ouder". Afgesproken is dat er periodiek geëvalueerd wordt om hoeveel levers het gaat en de verdeling hiervan over de centra. Richting 2024 wordt onderzocht o.b.v. data of bijstelling van de werkwijze en allocatie nodig is. Een besluit hieromtrent wordt begin 2024 verwacht.

Het LOL heeft ook kort gesproken over levers uit het buitenland, die in de NMP doelgroep vallen. Er is een werkwijze afgesproken voor hoe we in Nederland hiermee omgaan. Deze levers worden door het NL centrum direct geaccepteerd voor de ontvanger met de hoogste MELD score en het centrum mag de lever daarna op de pomp zetten. De levers worden beschouwd als afgewezen door de drie centra om medische redenen en daarom is er de onderlinge afspraak dat zij met COR-NMP getest worden.

Tot slot is gesproken over de registratie van het aanbod van NMP/NRP levers en heeft de werkgroep machineperfusie een voorstel aan het LOL gedaan om de OPTC'S uit de drie centra tot één uniforme werkwijze en registratielijst te laten komen. Dit wordt uitgewerkt in 2024.

Monitoring & data verzameling

In het LOL is in 2023 meermaals gesproken over de kwaliteitsrapportage, waarbij per centrum diverse parameters in beeld worden gebracht. Eerder is de afspraak al gemaakt het nodig is om de resultaten van de drie levercentra jaarlijks in het LOL te bespreken, met als doel het landelijk verhogen van de kwaliteit (van elkaar leren). In 2023 heeft het LOL een voorstel voor de kwaliteitsparameters besproken, dat is voorbereid door een kleiner comité. Eind 2023 is besloten om hiermee te starten, ook al zijn er nog enkele opmerkingen, en begin 2024 een eerste terugkoppeling van de resultaten per centrum te geven.

In oktober heeft de NTS een eerste versie van het lever dashboard gepresenteerd in het LOL, dat eind 2023 opgeleverd zou worden. Het LOL vindt het er veelbelovend uitzien. Afgesproken is om in de eerste LOL vergadering van 2024 gezamenlijk het dashboard te bekijken en de uitkomsten met elkaar te bespreken.

Het LOL heeft de lever wachtlijst besproken. De wachtlijst is in 2023 weer stijgende en de dalende trend, die vorig jaar gezien werd, is gestopt. Het LOL heeft vastgesteld dat er daarom verder geen acties hierop nodig zijn.

Het LOL heeft de gevraagde extra informatie vanuit ET over de uitkomsten van de levers, die naar het buitenland zijn gegaan en daar zijn getransplanteerd, beoordeeld. Het gaat om levers die in

Nederland niet geaccepteerd zijn om medische of logistieke redenen. Het LOL stelt dat de uitkomsten aantonen dat het geen verkeerde keuze is geweest om de levers niet te accepteren. Het LOL is tevreden met deze extra informatie en wil graag elk jaar van ET een overzicht ontvangen met de 1-jaars follow up data van de geëxporteerde levers.

De verdeling van de research levers over de centra is gemonitord. In 2023 was geen bijstelling van de afspraak nodig.

De Nederlandse levercentra leveren ook in 2023 niet aan de European Liver Transplant Registry (ELTR) aan. De NTS en het LOL zijn samen in gesprek met vertegenwoordigers van dit register. De NTS geeft aan dat er nog uitwerking van het informed consent nodig is. Het LOL betreurt dit en heeft besloten om de NTS een brief te sturen vanuit de drie centra gezamenlijk, waarin zij aangeven dat zij toestemming geven om de data van het eigen centrum te delen met de ELTR. Deze brief wordt in 2024 verwacht.

Levende lever donoren

In oktober is het initiatief tot oprichting van de landelijke werkgroep 'Levende Donor Lever Transplantatie' (LDLT) toegelicht door C. Buis. Het LOL is akkoord met de oprichting van de werkgroep LDLT NL, onder auspiciën van het LOL, en onderschrijft de geformuleerde doelen. Besloten is dat chirurgen, hepatologen en verpleegkundig specialisten uit alle drie de centra aanhaken in deze werkgroep. De werkgroep zal in 2024 twee keer bij elkaar gaan komen.

Overig

- In 2023 zijn er geen beperkingen geweest ten gevolge van de COVID-19 crisis. Het LOL heeft besloten dat COVID-19 geen vast agendapunt meer hoeft te zijn.
- N.a.v. een incidentbespreking heeft het LOL besloten dat bij multi-orgaan donatie geen vooroverleg nodig is en de lever kan worden aangeboden mits er geen contra indicaties zijn. De contra indicaties in het modelprotocol zijn correct en voldoende en behoeven geen aanpassing. Bij liver-only donatie vindt, indien vooroverleg door de ODC noodzakelijk wordt geacht, vooroverleg plaats met alle drie de centra.
- LOL leden hebben meegedacht over en een bijdrage geleverd aan de organisatie van het ILTS congres dat plaatsvond in mei 2023 in Rotterdam.
- Door een afgevaardigde van het LOL is meegedacht over de oprichting van een landelijke PROMS werkgroep.